

پایة نهم / دورة اول متوسطه / ۱۳۹۵

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

فارسی پایه نهم دوره اول متوسطه - ۱۳۱

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری

علیرضا چنگیزی، حاتم زندی، محمدرضا سرشار، محمدرضا سنگری، اسدالله شعبانی، عبدالعظیم کربعی، زهرا السادات موسوی، شهین نعمت‌زاده و عباسعلی وفاپی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
فریدون اکبری شیلدره، علیرضا چنگیزی، محمدرضا سنگری، حسین قاسم‌پور مقدم و عباسعلی وفاپی (اعضای گروه تألیف)
سید اکبر میرجعفری (ویراستار)

نام کتاب

پدید آورنده

مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف

شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف

مدیریت آماده‌سازی هنری

شناسه افزوده آماده‌سازی

نشانی سازمان

ناشر

چاپخانه

سال انتشار و نوبت چاپ

اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

لیلا نیک‌روش (مدیرامورفنی و چاپ) - مجید ذاکری یونسی (مدیر هنری) - جواد صفری (طراح گرافیک، طراح جلد و صفحه‌آرا) - بهرام ارجمندنیا، سیاوش ذوالفقاریان (تصویرگران) - کامران انصاری (طراح خط رایانه‌ای) - فاطمه باقری مهر، رعنا فرج‌زاده دروئی، شاداب ارشادی، فریبا سیر، حمید ثابت کلاچاهی، فاطمه رئیسیان فیروزآباد (امور آماده‌سازی)

تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وبگاه: www.chap.sch.ir و www.irttextbook.ir

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران:

تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵

شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

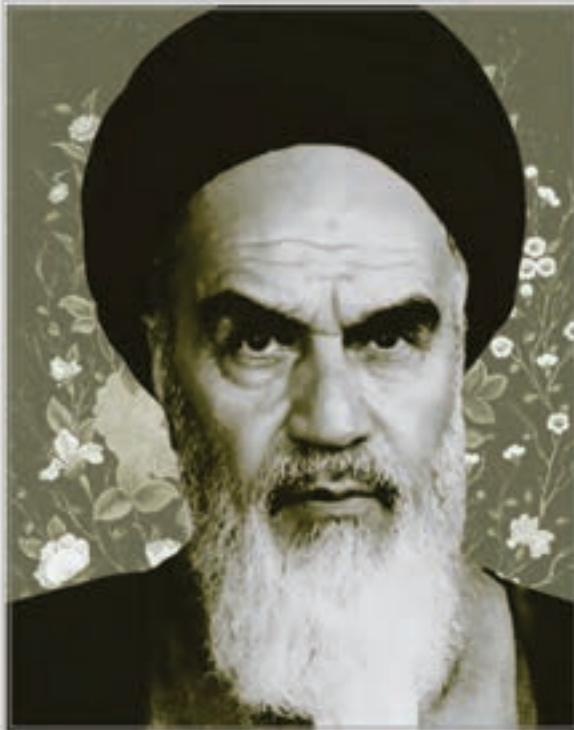
چاپ دوم ۱۳۹۵

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس‌برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ISBN 978-964-05-2428-2

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۰۵-۲۴۲۸-۲

فرزندان عزیزم، امید است با نشاط و خرمی درس‌هایتان را خوب بخوانید و در همان حال، به وظایف اسلامی که انسان‌ها را می‌سازد، عمل کنید و اخلاق خود را نیکو کنید و اطاعت و خدمت پدران و مادرانتان را غنیمت بشمارید.

امام خمینی (رحمة الله علیه)

پیشگفتار: سخنی با دبیران گرامی | ۶

ستایش: به نام خداوند جان و خرد | ۹

فصل اول: زیبایی آفرینش | ۱۱

۱۲ | درس ۱- آفرینش همه تنبیه خداوند دل است

۱۶ | حکایت: سفر

۱۷ | درس ۲- عجایبِ صُنْعِ حَقِّ تَعَالَى

۲۲ | شعرخوانی: پرواز

فصل دوم: شکفتن | ۲۳

۲۴ | درس ۳- مثل آینه، کار و شایستگی

۲۹ | حکایت: باغبانِ نیک‌اندیش

۳۰ | درس ۴- هم‌نشین

۳۶ | روان‌خوانی: درچه‌های شکوفایی

فصل آزاد: ادبیات بومی | ۴۱

۴۲ | درس ۵- آزاد

۴۵ | حکایت

۴۶ | شعرخوانی

فصل سوم: سبک زندگی | ۴۷

۴۸ | درس ۶- آداب زندگانی

۵۵ | حکایت: شو، خطرکن

۵۶ | درس ۷- پرتو امید

۶۱ | درس ۸- هم‌زیستی با مامِ میهن

۶۸ | شعرخوانی: دوراندیشی

فصل چهارم: نام‌ها و یادها | ۶۹

۷۰ | درس ۹ - راز موقفیت

۷۹ | درس ۱۰ - آرشی دیگر

۸۶ | حکایت: نیک‌رایان

۸۷ | درس ۱۱ - زنِ پارسا

۹۳ | روان‌خوانی: دروازه‌ای به آسمان

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی | ۹۷

۹۸ | درس ۱۲ - پیام‌آور رحمت

۱۰۴ | حکایت: سیرت سلمان

۱۰۵ | درس ۱۳ - آشنای غریبان، میلادِ گل

۱۱۱ | درس ۱۴ - پیدای پنهان

۱۱۸ | شعرخوانی: بودِ قدر تو افزون از ملائک

فصل آزاد: ادبیات بومی | ۱۱۹

۱۲۰ | درس ۱۵ - آزاد

۱۲۳ | روان‌خوانی

فصل ششم: ادبیات جهان | ۱۲۵

۱۲۶ | درس ۱۶ - آرزو

۱۳۱ | درس ۱۷ - شازده کوچولو

۱۴۳ | روان‌خوانی: دو نقاش

نیایش: بیا تا برآریم، دستی ز دل | ۱۴۶

واژه‌نامه | ۱۴۷

اعلام: اشخاص، آثار | ۱۵۵

کتاب‌نامه | ۱۶۶

سخنی با دبیران گرامی

به نام چاشنی بخشِ زبان‌ها حلاوت بخشِ معنی در بیان‌ها

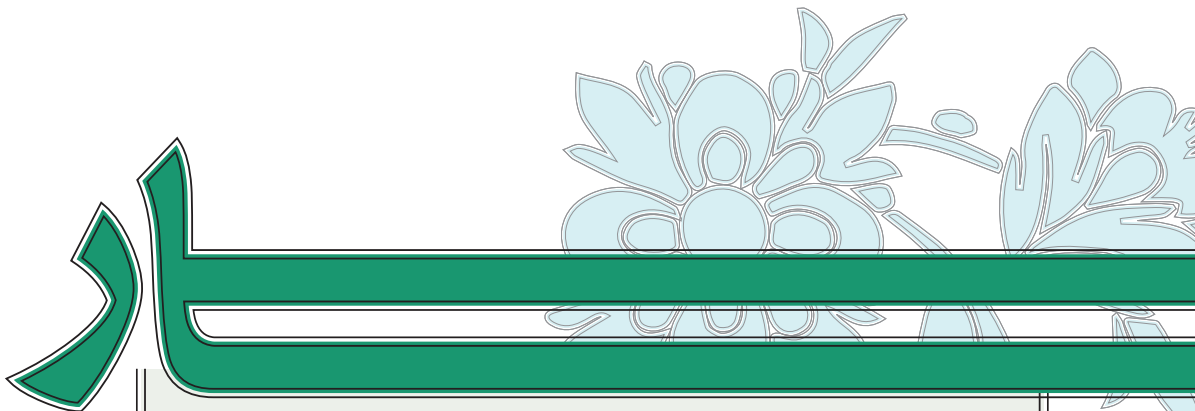
سپاس بیکران، خدای رحمان را که بختِ بلندِ خدمت به آموزش عمومی کشور را بهره‌ما ساخت.

پس از ستایش پروردگار مهربان، یادآور می‌شویم کتاب فارسی پایه‌نهم، بر بنیاد رویکرد عام «برنامه‌درسی ملی جمهوری اسلامی ایران»، یعنی شکوفایی فطرت الهی، استوار است و با توجه به عناصر پنجگانه (علم، تفکر، ایمان، اخلاق و عمل) و جلوه‌های آن در چهار پهنه (خود، خلق، خلقت و خالق)، بر پایه‌اهداف «برنامه‌درسی فارسی»، سازماندهی و تألیف شده است.

امیدواریم آموزش این کتاب، به رشد و شکوفایی زبان و ادب فارسی و پرورش شایستگی‌ها در نسل نوجوان و جوانان، یاری رساند و به گشایش کرانه‌های امید و روشنایی فراروی آینده‌سازان ایران عزیز بینجامد. برای اجرای نیکوتر این برنامه و اثربخشی فرایند آموزش، توجه همکاران ارجمند را به نکات زیر، جلب می‌کنیم:

■ رویکرد خاص برنامه‌فارسی‌آموزی، رویکرد مهارتی است؛ یعنی بر آموزش و تقویت مهارت‌های زبانی و فرازبانی، تأکید دارد و ادامه‌منطقی کتاب‌های فارسی دوره ابتدایی و پایه‌های هفتم و هشتم است به همین روی، لازم است همکاران گرامی از ساختار و محتوای کتاب‌های پیشین، آگاهی داشته باشند.

■ رویکرد آموزشی کتاب، رویکرد فعالیت‌بنیاد و مشارکتی است؛ بنابراین، طراحان و به‌کارگیری شیوه‌های آموزشی متنوع و روش‌های همیاری و گفت‌وگو توصیه می‌شود. حضور فعال دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری، کلاس را سرزنده، بانشاط و آموزش را پویاتر می‌سازد و به یادگیری، ژرفای بیشتری می‌بخشد.

■ در بخش مهارت‌های خوانداری، بایسته است ویژگی‌های گفتاری و آوایی زبان فارسی همچون لحن، تکیه، آهنگ و دیگر خُرده مهارت‌ها به طور مناسب، مورد توجه قرار گیرد.

■ در آموزش، از بیان مطالب اضافی که به انباشت دانش و فرسایش ذهنی دانش آموزان، منجر می‌شود، پرهیز گردد. این موضوع، به ویژه، در دانش زبانی و ادبی، به طور جدی رعایت گردد. مباحث دستوری، ادبی و زبانی در سال‌های آینده، با گستردگی بیشتری بیان خواهد شد؛ بنابراین، به همین اندازه و محدوده کتاب، باید بسنده کرد.

■ دانش زبانی و ادبی، برگرفته از متن درس است و پیوستگی زیادی با محتوای درس دارد. آموزش این نکات به درک و فهم بهتر متن، کمک می‌کند، بنابراین «متن‌محوری» در این بخش، از اصول مورد تأکید است.

■ روان‌خوانی‌ها، شعرخوانی‌ها و حکایات با هدف پرورش مهارت‌های خوانداری، ایجاد نشاط و طراوت ذهنی، آشنایی با متون مختلف و مهم‌تر از همه، پرورش فرهنگ مطالعه و کتاب‌خوانی، در ساختار فارسی گنجانده شده‌اند. در پایان همه «روان‌خوانی‌ها» بخش «فرصتی برای اندیشیدن» با دو پرسش، تدوین شده است. این پرسش‌ها برای تقویت سواد خواندن، توانایی درک و فهم، پرورش روحیه نقد و تحلیل متون، تنظیم گردید.

■ در بخش «خودارزیابی» سه پرسش آمده است؛ نقطه‌چین به معنای باز بودن دامنه پرسشگری است. تقویت توانایی فهم و درک متن، یکی از برجسته‌ترین اهداف آموزشی این بخش است. ایجاد فرصت برای تأمل در لایه‌های محتوا و همفکری گروه‌های دانش‌آموزی، به پرورش قدرت معناسازی ذهن زبان‌آموزان کمک می‌کند. ■ فعالیت‌های بخش «گفت‌وگو» مربوط به قلمرو مهارت‌های گفتاری زبان است، از نوشتن

پاسخ در این بخش، خودداری گردد تا فرصت پرورش سخن گفتن و تقویت فن بیان، فراهم آید و فرهنگ هم‌اندیشی و گفتمان سازنده و روحیه نقدپذیری، نهادینه شود.

■ فصل «ادبیات بومی» با درس‌های آزاد، فرصت بسیار مناسب برای توجه به اصل پانزدهم قانون اساسی و تحقق آن است تا با مشارکت دانش‌آموزان عزیز و راهنمایی دبیران گرامی از گنجینه‌های فرهنگ سرزمینی و ادبیات زبان مادری در غنی‌سازی کتاب درسی، بهره‌برداری شود. برای تولید محتوای این درس‌ها پیشنهاد می‌گردد به موضوع‌های متناسب با عنوان فصل در قلمرو فرهنگ، ادبیات بومی، آداب و سنن محلی، نیازهای ویژه نوجوانان و جوانان و دیگر ناگفته‌های کتاب، پرداخته شود.

■ فرصت‌ها و فعالیت‌های نوشتاری، به گونه‌ای طراحی و سازماندهی شده‌اند تا یادگیری و تثبیت آموخته‌ها و کاربرد صحیح آنها به درستی محقق شود. فعالیت‌های نوشتاری، تمرینی برای درست‌نویسی و تقویت سواد ادراکی محتوای کتاب فارسی است.

■ فعالیت‌های نوشتاری باید در دفتر پاسخ داده شوند. نوشتن پاسخ برخی از فعالیت‌های نوشتاری در کلاس به صورت گروهی، به پرورش تفکر جمعی دانش‌آموزان کمک می‌کند و روحیه مشورت‌پذیری و هم‌اندیشی را شکوفا می‌سازد.

■ درس نگارش و انشا که در پرورش ذهن، خلاقیت و تقویت توان نویسندگی بسیار مؤثر است؛ از مهرماه سال ۱۳۹۳، در قالب کتابی جداگانه، طراحی شده است؛ به همین سبب، فعالیت‌هایی که ماهیت نگارشی دارند؛ در این کتاب، دیده نمی‌شوند.

■ همه عناصر ساختاری و محتوایی کتاب فارسی، بر بنیان اصول علم برنامه‌ریزی درسی، به صورت یک‌پارچه و درهم تنیده، سازماندهی شده است، از این‌رو، آموزش این کتاب، می‌باید به یک دبیر واگذار گردد و برنامه‌ریزان محترم آموزشی مدارس، لازم است به این اصل، پایبند باشند و از تفکیک ساعات آموزشی و مواد درسی (فارسی)، (املا)، و تقسیم آن میان چند دبیر، جداً خودداری کنند.

■ گروه زبان و ادب فارسی

■ دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

■ نشانی رایانه‌ای: www.Literature_dept.talif.sch.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ستایش

زوم چه جان رو که توام راه دانی

کجا ذکر تو گویم که تو پاکی و نه دانی

سنایی غزنوی

به نام خداوند جان و خرد

کزین برتر اندیشه برگذرد
خداوندِ روزی دهِ رهنمای
فروزندهٔ ماه و ناهید و مهر
نبینی، مَرخجانِ دو بیننده را
که او برتر از نام و از جایگاه
میان بندگی را بایست بست
ز دانش، دل پیر، بُرنا بود

۱ به نام خداوند جان و خرد
خداوندِ نام و خداوندِ جای
خداوندِ کیوان و گردانِ پسر
به بینندگان، آفریننده را
۵ نیابد بدو نیز، اندیشه راه
تودن نداند کس او را چو هست
توانا بود هر که دانا بود

فردوسی، شاهنامه